

sterk geoppo-
nt nimmer in
dat zijn stand-
punt. Spr. heeft
beweeld, maar
er het karakter
niet uit deze
geen condities

ver gegaan en
Art. 36 der be-
d geroepen is
n. Nooit is ge-
zouden onder-
n erkend had,
eisch hebben
ons deel op de
torie de predi-

worden gesteld,
gemaakt, zou-

conclusies aan:
t. Synode van
de historische
heidszin onzer
de goede mid-
r zegt, dat de
t inzonderheid
or de oecome-
niet uit eigen
n;

toen kan aan
de regering
14 Armenwet,
zijn voor onze
leren van het
geen, weg te
st aangegeven
belemmering
t van oordeel
een steun aan
onder de noot-
iet in staat is
zorgen, aan-
geven en de

elke diaconie
ajnde, van de
de historische
ruit steun wil
besturen van
bruik zouden
ch te mengen
d worden, te
moeten wel-
de Regering

n bijzonderen
een schrijven
t Ned. Predi-
atspensioenen

uur van den
antwoorden,
t aanbod van
f echter van
n de regeling
wordt aange-
ring wenscht
afheid, waar

Ge-co-ha-ma.
ma over het
arne (Ge-co-
missie van
ng vooral de
f te steunen
Hagen ver-
de conclusies:
arine harte-
heid en voor

r drie predi-
; voorts twee
n totaal vier

ité Handels-

nam zal zijn,
en voor de
de handels-
Gen. Synode
pige bespre-
merking zou
orden belast;
eld zeer bij
j de kerken

zaak-Roorda.
teerde hier-
Roodeschool
en de Part.
trekken van
sum, benoe-
t. 8 K.O.
g en onder-
vraag.

n het recht,
ervragen en
f onthouden
derzoek van
ta Generale
kel vervatte
handhaving

van het recht van de classis Warffum bevoegd en ver-
plicht was;

verklaart het bezwaarschrift van den kerkeraad van
Roodeschool tegen de desbetreffende besluiten van clas-
sis en Part. Synode ongegrond en besluit van deze
uitspraak mededeeling te doen aan den kerkeraad van
Roodeschool, aan de Part. Synode van Groningen en
aan de classis Warffum.

Prof. den Hartogh rapporteerde eveneens over
een verzoek van den kerkeraad van Pietersburen in
betrekking tot dezelfde zaak.

De Synode sprak uit, dat zij, gelezen hebbende het
oordeel en het daarbij aansluitende verzoek van den
kerkeraad der Geref. Kerk van Pietersburen in de zaak
van hr. B. Roorda te Winsum,

overwegende, dat door den kerkeraad geen enkele
grond is aangevoerd waarop zijn oordeel en daarmee
zijn verzoek steunt,

besluit het schrijven van den kerkeraad der Geref.
Kerk van Pietersburen voor kennisgeving aan te nemen
en deze beslissing aan genoemden kerkeraad mee te
deelen.

Hierna ging de Synode in Comité-Generaal ter be-
handeling van enkele bezwaarschriften, w.o. ook een
van den heer Roorda.

De veertiende zitting.

In de op Vrijdag gehouden 14e zitting kwamen aller-
eerst enkele zendingszaken aan de orde, die nog reester-
den van het agendum van Donderdag.

Allereerst rapporteerde ds N. Duursma over de
samenwerking tusschen de inheemsche kerken en de
zending.

De Synode vereenigde zich zonder discussie met de
volgende conclusies:

1o. de handelingen der deputaten voor de zending
onder Heidenen en Mohammedanen in betrekking tot
deze zaak goed te keuren; en hun evenals de Bijzondere
Vergadering op Midden-Java dank te zeggen voor het
door hen overgelegde ontwerp eener Regeling van het
verband tusschen Javaansche Kerken en Zending;

2o. uit te spreken, dat naar haar oordeel dat verband
behoorlijk geregeld kan worden, zooals in deze Rege-
ling wordt bepaald; waarbij echter in artikel 11 de
toevoeging moet gemaakt in den tweeden zin na „Der
deputaten”: „voor zoover zij geen lid van een dezer
beide vergaderingen zijn”;

3o. aan de Bijzondere Vergadering van missionaire
Dienaren des Woords op Midden-Java ten Zuiden op
te dragen namens haar dit concept aan te bieden aan
de Synode der Javaansche Kerken op Midden-Java, met
haar daarvoor voor zooveel dat noodig zal blijken in
overleg te treden, en, wanneer deze Javaansche Synode
zich met dit concept kan vereenigen, met haar deze
Regeling aan te gaan;

4o. de Bijzondere Vergadering te machtigen, om bij-
aldien mocht blijken, dat de Javaansche Synode eenige
wijzigingen in dit concept begeert, die wijzigingen aan
te brengen, na hiervoor in overleg te zijn getreden met
de te benoemen deputaten voor de zending en de in-
stemming dezer deputaten met de voorgestelde wij-
zigingen te hebben verkregen;

5o. aan de te benoemen deputaten voor de zending
op te dragen, van deze besluiten aan de genoemde
Bijzondere Vergadering mededeeling te doen en voorts
alles te verrichten, wat tot de invoering en uitwerking
dezer Regeling bevorderlijk kan zijn.

De A. Scheele bracht hierna rapport uit over de
financien der zending, waarover het laatste hoofdstuk
van het zendingsrapport handelt. Tevens kwam hierbij
in behandeling een brief van den heer Soedarno.

Prof. dr F. W. Grosheide vroeg of het wel in orde
is als iemand een gift geeft voor een bepaald zendings-
doel, daarvan 10 % in de generale kas te storten.

De rapporteur wees er op, dat het niet aangaat
hier een incidenteele beslissing te nemen. Het voorstel
is precies zoo uit de vorige acta overgenomen.

Prof. dr G. M. den Hartogh wees er op, dat de
erflater mag geacht worden de besluiten der Generale
Synoden te kennen.

De N. Duursma wees er op, dat het in de oude
Zendingsorde door de Gen. Synode aldus is bepaald.

Prof. dr J. H. Bavincx wees er op, dat deze be-
paling billijk is, omdat generale deputaten mede tal
van zendingszaken financieren. Alle terreinen hebben
gemeenschappelijke belangen en die worden uit de
generale kas betaald.

De W. Breukelaar betoogde in gelijken geest.

De Synode vereenigde zich daarop met de volgende
conclusies:

De Generale Synode besluite:

1. aan de te benoemen deputaten voor de zending
de benoeming en instrueering van quaestores naar art.
26 der Zendingsorde op te dragen;

2. goed te keuren de handeling der deputaten, die
aan ds E. Verwiebe zonden een gift groot f 1000,—,
volgens besluit van de Gen. Synode van Amsterdam 1936;

3. aan de te benoemen deputaten voor de zending
geen opdracht te geven om wederom de uitgave van
„De Macedoniër” met subsidie uit de generale kas te
steunen;

4. aan de te benoemen deputaten voor de zending
vrijheid te geven den heer Soedarno te steunen in zijn
studie tot predikant, met een som van ten hoogste
f 300,— per jaar, indien zij dit gewenscht achten en
onder stipulaties door deputaten vast te stellen;

5. goed te keuren de handelingen der deputaten be-
treffende de boeken der balanswaarde van de gebouwen
in Indië;

6. goed te keuren de handelingen der deputaten inzake
bewaring van gelden en effecten;

7. goed te keuren, wat deputaten deden in betrekking
van het pensioen- en repatriatiefonds;

8. vriendelijk dank te zeggen aan de heeren W. Arntzen,
J. van de Grampel en P. Ingwersen, die geheel belange-
loos de administratie in al haar omvang hebben na-
gezien in de jaren 1936 tot 1938;

9. de te benoemen deputaten te machtigen mede te
werken tot een billijke oplossing van de liquidatie van
de Java-Soemba-film en dat in overleg met de onder-
scheidene zendingen, die vroeger van dit comité gelden
ontvingen;

10. met bijzonderen nadruk al de kerken op te wekken

zich getrouw te houden aan de bepaling, dat van alle
inkomsten ook van inzamelingen voor een bijzonder
zendingsbelang en van ontvangsten met nader bepaalde
bestemming, 10 % moet worden gestort in de generale
kas;

11. de te benoemen deputaten te machtigen namens
de Gen. Synode zoo noodig één of meermalen een extra-
collecte aan de kerken te vragen ten behoeve van de
generale kas, welk verzoek mede door de leden van
het moderamen dezer Synode zal worden geteekend;

12. aan de te benoemen deputaten voor de zending
de machtiging te verleenen evenals de vorige Synode
dit deed, in geval van besluite noodzakelijkheid ter voor-
koming van stagnatie in den gang van zaken, kasgeld
op te nemen voor rekening van de gezamenlijke kerken
tot een maximum van f 25.000,—;

13. goed te keuren de door de deputaten gedane be-
talingen hunner onkosten;

14. de deputaten voor de zending onder de Heidenen
en Mohammedanen voor den arbeid naar art. 18 der
Zendingsorde te déchargeeren en aan hen en in het
bijzonder aan de beide quaestores ds W. Breukelaar,
dr W. G. Harrenstein en ook aan ds J. Krüger, die
een tijd als te quaestor heeft gefungeerd, dank te be-
tuigen voor de in dezen verrichte gewichtige diensten.

Prof. dr J. H. Bavincx bracht hierna het eind-
rapport over het zendingsrapport uit, waarin van rijken
zege wordt gewaagd, die stent tot hulvering en dank-
baarheid. Want het werk werd met beoedelde handen
verricht. Zendingsdeputaten hebben met wijsheid en
voorzichtigheid hun werk verricht en inzonderheid past
een woord van warmen dank aan ds W. Breukelaar,
die 40 jaar als scriba deze deputaten heeft gediend. Zijn
arbeid is voor de zending van opbouwende betekenis
gewees. God moge hem bij het klimmen der jaren zijn
liefdevolle gemeenschap al meer doen smaken.

De commissie stelde voor de handelingen van depu-
taten goed te keuren en hartelijken dank te betuigen
aan deputaten met name aan het moderamen en de
quaestores, groeten en heilbieden der kerken in het
vaderland aan te bieden aan alle broeders en zusters,
die op Midden-Java en Soemba arbeiden tot de ver-
breiding van Gods heerlijk koninkrijk en aan de kerke-
raden der inheemsche gemeenten op deze beide terreinen.

De Voorzitter zich aansluitend bij het woord van
dr Bavincx huldigde ds Breukelaar voor zijn moed,
beleid en trouw de zending bewezen en bad hem even-
eens Gods licht toe in den avond van zijn leven.

De W. Breukelaar, dankend voor deze goede
woorden, dankte de Synode en de kerken voor het in
hem gestelde vertrouwen en verklaarde, dat het werk
hem geen last maar een lust was.

Dr H. Kaajan rapporteerde vervolgens over enkele
appel-zaken in betrekking tot de Zendingsorde.

Christelijke en neutrale vakorganisaties.

Prof. Dr K. Dijk rapporteerde hierna over een
schrijven van de broeders A. de Lange en A. Vin-
gerling, beiden te Goes, die vragen, dat de Synode
uitspreke de noodzakelijkheid van Chr. organisatie voor
maatschappelijke aangelegenheden ook voor werkgevers
en middenstanders en ten tweede over de kiesbaar-
heid tot het ambt van hen, die weigeren zich christelijk
te organiseren, maar in z.g. neutrale of algemeene
organisaties georganiseerd blijven. Tevens kwam hier-
bij in behandeling een schrijven van de heeren A. Stap-
pelkamp, H. Amelink en enkele andere vooraanstaande
leiders der Chr. vakbeweging, dat eveneens de aandacht
der Synode voor deze zaak vraagt.

De commissie wees er op, dat de Synode zich slechts
over de principiële zaak kan uitspreken en alleen de
geestelijk-zedelijke beginselen kan aangeven. Zij kan
niet optreden als propagandiste voor welke organisatie
ook en is evenmin aansprakelijk voor de geste van welke
Chr. vakorganisatie ook. Te meenen, dat de Synode van
Leeuwarden 1920 zich alleen heeft uitgesproken voor
Chr. vakorganisatie voor arbeiders, en niet voor boeren,
tuinders, middenstanders en werkgevers, is een mis-
vatting.

De commissie wenscht er op te wijzen, dat de kerken
bij de verkiezing van ambtsdragers niet verder kunnen
gaan dan te letten op de eischen van de H. Schrift met
name zooals die worden gegeven, blyv. in de brieven
van Timotheus en Filemon. Natuurlijk past bij het no-
mineeren van ambtsdragers voorzichtigheid, want zij,
die niet rekenen met de beslissingen der Synoden
kunnen kwalijk anderen vermanen. In dien geest stelde
de commissie enkele conclusies voor.

Een breede discussie ontspon zich.

Prof. Grosheide gaf een uiteenzetting van de ge-
schiedenis op de Synode van 1920, toen spr. rappor-
teur was.

Spr. wees er op, dat op het gebied der werkgevers
tal van terreinen zijn, waar alle Chr. organisatie ont-
breekt. Ook vergeet men niet, dat de zaak hier van één
kant ter tafel komt. Daarom past voorzichtigheid en
ga men niet verder dan het thans voorgestelde.

Dr W. A. v. Es zou gaarne eenige wijziging in de
voorgestelde conclusies zien aangebracht.

Dr J. Thijs wenschte eveneens een wijziging in de
tweede conclusie.

De W. H. v. d. Vegt wees op de buitengewone moe-
likheden, die men in Goes op dit terrein heeft. De
Goossche adressanten willen verder gaan dan in de
conclusies wordt voorgesteld.

Spr. zou gaarne iets positiefs over de Chr. vakbeweging
in de conclusies willen opgenomen zien. We staan hier
voor ontzaglijke moeilijkheden, naar spr. uit zijn om-
geving met voorbeelden illustreerde. De Chr. vakbewe-
ging staat niet onder Geref. invloed en meerdere van
haar voormannen zijn de ethische beginselen toegedaan.
Spr. zou gaarne een conclusie er bij willen zien voor-
gesteld, waarin uitgesproken wordt, dat de leden der
Chr. vakbeweging zich in alles moeten laten leiden door
Gods Woord.

De W. L. Milo vroeg een nadere inlichting over wat
de rapporteur bedoelde met meer technische vereeni-
gingen.

Dr D. J. de Groot sloot zich aan bij dr v. Es en
dr Thijs.

Ouderling J. v. Woerden oordeelde, dat de Synode
zich positief moet durven uitspreken, ook als er geen

Chr. organisatie is, mogen we ons niet aansluiten bij
organisaties, die in woord en daad ingaan tegen wat
Gods Woord duidelijk leert en gebiedt.

De Voorzitter accentueerde eveneens, dat hier
grote voorzichtigheid past, waarbij prof. dr J. Water-
rink zich aansloot, enkele voorbeelden daarbij ter
illustratie gevende.

De kerk heeft de dingen niet te regelen. Ieder moet
eigen plicht verstaan en men gebruikte de kerk niet
om alle moeilijkheden op te lossen. Daarvoor zijn de
dingen te gecompliceerd en daarvoor is de kerk niet.

We zijn ook nog Nederlanders en moeten ons aan
samenwerking in nationaal opzicht niet onttrekken.

Hierna beantwoordde de rapporteur de gemaakte op-
merkingen.

Men vergeet niet, dat de ingekomen stukken betrek-
king hebben op de beslissing van de Synode van 20.
Toen is een beslissing genomen en daarbij sluiten de
voorgestelde conclusies aan. Er is over de uitspraak
van Leeuwarden misverstand ontstaan. Te meenen, dat
Chr. vakorganisatie alleen voor arbeiders is en niet
voor werkgevers, is een gedachte, die spr. nadrukkelijk
wraken wil.

Als de voorgestelde beslissing dienen kan om de
Chr. vakbeweging te steunen, zal spr. daarvoor God
danken.

Met de opmerking, dat we toch ook de nationale een-
heid in het oog moeten vatten, zij men voorzichtig. Men
heeft ons wel tegengevoerd, dat we met de Chr. school
de nationale eenheid gelrokken hebben.

De commissie heeft zich onthouden van het noemen
van voorbeelden en spr. weet van de dingen, die ds Milo
genoemd heeft. In chr. sociale organen verschijnen wel
artikelen, waarin o.a. gewraakt wordt, dat vooraan-
staande figuren in de Geref. jeugdbeweging in neutrale
organisaties zijn georganiseerd. Men hebbe hier een open
oog voor de moeilijkheden en schrijve zulke artikelen
niet, ook al worden ze ingegeven door liefde voor de
Chr. vakbeweging. Een conclusie er bij maken als ds
v. d. Vegt voorstelde, zou betekenen, dat de kerk zich
begeven zou op een terrein, dat het hare niet is. De
voorstanders der Chr. vakbeweging vragen van de kerk
toch niet meer dan haar taak is. Als dit debat en de
conclusies deze vakbeweging tot steun kunnen zijn, zal
spr. zich hartelijk verheugen.

Bij de replieken wees prof. dr V. Hepp er op, dat
men wel onderscheiden moet tusschen kerk en maats-
chappij. De indertijd uitgegeven brochure van de zijde
der Chr. vakbeweging „Ken uw belijdenis”, gaat te ver.
Voorzichtigheid blijft geboden en men bedenke, dat de
Synode niet precies kan aangeven hoe in de maats-
chappij gehandeld moet worden. De Synode moet niet
verder gaan dan uitspreken, dat de kerken hebben toe
te zien, dat de leden in hun persoonlijk en hun georga-
niseerd leven hebben te wandelen naar den Woorde
Gods. In concrete dingen kan de kerk geen uitspraak
doen. Spr. zou het willen houden bij de conclusies van
Leeuwarden en wil waken, dat de kerk haar bevoegd-
heid niet te buiten gaat.

Dr H. Kaajan verhaalde van de ervaringen in eigen
gemeente. Spr. acht willekeur aanwezig en zou gaarne
zien, dat de kerkeraden één lijn trokken.

Prof. dr K. Schilder acht als hij het wel ziet, twee
stroomingen aanwezig, de één wil blijven bij Leeuwarden
en de andere wil de mannen der Chr. vakbeweging
een steun geven. Beide stroomingen hebben een stukje
van het gelijk aan hun zijde. De oude antithese, waar-
mede Kuyper Sr ons zulk een machtigen dienst heeft
bewezen, is bezig wat af te slijpen. De kerk moet een
positief geluid laten hooren, al kan zij niet bepaalde
maatschappij-vormen aangeven. Misschien is het moge-
lijk door in de 2e conclusie een wijziging te brengen
het juiste in beide stroomingen te vereenigen. Spr. geeft
zulks in nadere overweging.

Dr W. A. v. Es kan het betoog van prof. Dijk niet
onderschrijven. Spr. vindt Chr. organisatie voor wer-
knemers noodiger dan voor werkgevers, omdat de orga-
nisatie van werknemers in den politiek strijd een
wapen is en meermalen was. Waarin bestaat de Christe-
lijkheid van de vakbeweging? In het propageeren van
de Chr. beginselen is de Chr. vakbeweging er nog niet,
maar spr.'s oordeel.

De N. Duursma heeft het betoog van den rappor-
teur met genoegen gehoord. We moeten, aldus spr., op
alle terrein Christelijk denken, handelen en spreken.
Ook op organisatorisch gebied. En die eisch mag niet
verslappen, omdat we staan temidden van een vaak niet-
christelijke wereld. Alle neutraliteitsgedachte moet ver-
worpen. Ook al zijn er dingen, die we onjuist achten,
daarom mogen we nooit in het allerminst de gedachte
voet geven, dat we ons neutraal mogen organiseren.
Daarin gaat spr. met den rapporteur mee. Maar overi-
gens mogen we de consciëntie der menschen niet zonder
noodzaak binden. De dingen staan in alle plaatsen
niet gelijk. Zoo is het toch ook inzake de tuchttoefening.
Spr. wilde de tweede conclusie doen vervallen en de
derde bekorten.

Prof. dr J. Waterink oordeelde, dat er tusschen
hem en den rapporteur geen principiële verschil is.
Spr. verdedigde nader zijn gevoelen en wees er op, dat
er t.a.v. de Chr. school een uitdrukkelijk gebod is. De
vaderen hebben er op aangedrongen, dat de Overheid
een nationale en een Chr. school ons volk geven zou.
En overigens staan de dingen niet gelijk. De practijk
is in verschillende organisaties zoo geheel anders. Spr.
wees op het Groene Kruis, waarin tal van Geref.
dominés medewerkers. Neem ook de Coop. Boerenorga-
nisaties. Dat alles heeft niets met de antithese te maken.
Zij is er. Maar dank zij Gods genade heeft de Satan
nog niet op elk gebied de kloof doorgetrokken. Waar
het mogelijk is beware men de eenheid totdat het niet
meer kan en de eenheid van Gods volk geldt boven
die van de natie. De kerk moet het Evangelie prediken
en de Christenen moeten op elk terrein hun roeping
vervullen. Spr. wil met de uitspraak van Leeuwarden
volstaan.

De G. Diemer oordeelde, dat kerk en vakorganisatie
vanmorgen een goede beurt hebben gehad. Het debat
was geen verloren tijd. De strijd is de laatste jaren
niet het minst op sociaal terrein gestreden en de Chr.
vakbeweging heeft gestaan in ons land voor de zaak
van het Koninkrijk Gods. Spr. wees op den eisch, dien